

HANS WILLEMS

Een vreemde engel op het orgel

De Funenkerk in Amsterdam. *Wikimedia Commons*

< Het orgel in de kerk van Harich. *Instituut voor Christelijk Cultureel Erfgoed*

Bij de brand die in de kerstnacht van 1979 grote schade toebracht aan de hervormde kerk van Harich, sinds vorig jaar eigendom van de stichting Alde Fryske Tsjerken, ging ook het bijzondere orgel verloren. In aanvulling op het artikel over de kerk in ons vorige nummer, ontvingen we uit Amsterdam nadere bijzonderheden over dit instrument, waarmee tachtig jaar lang de kerkzang in Harich was ondersteund.

In een brochure die Sytse ten Hoeve in 1974 schreef over de kerk van Harich, verwonderde hij zich over de beschermengel met kind die de middentoren van het orgel sierde. Die hoorde hier zeker niet thuis, was zijn oordeel. Als hij kennis had kunnen nemen van de geschiedenis van het orgel zou hij mogelijk tot een andere conclusie zijn gekomen.

De hervormde gemeente van Harich had het orgel gekocht in Amsterdam waar het tot twee keer toe als 'nood-orgel' dienst deed in een gereformeerde kerk die nog aan het sparen was voor een groter en definitief instrument. Dat waren achtereenvolgens de Funenkerk aan de Zeeburgerstraat, een zeer fraaie Doleantiekerk die tot veler spijt in 1975 is afgebroken, en de Keizersgrachtkerk, heel lang het symbool van gereformeerde bloei en vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw steeds meer het 'progressieve' gezicht van dit kerkgenootschap in de hoofdstad.

Op hun beurt hadden de dolerenden het orgel gekocht van de hervormde gemeente in Amsterdam waarvan ze zich hadden afgesplitst. Het orgel was, waarschijnlijk begin negentiende eeuw, gebouwd als kabinetorgel door J. S. Strümphler en deed dienst in het weeshuis van de hervormde diaconie aan de Zwanenburgerstraat. In 1846 werden de beide binnenplaatsen van het weeshuis overdekt en ingericht als jongens- en meisjesetzaal. Bij die gelegenheid werd het kabinetorgel door de firma Flaes en Brünjes uitgebreid om dienst te doen in een van die zalen. Het volgens bronnen uit die tijd "eenvoudige, nette en welluidende orgel" werd op 25 februari 1847 in gebruik genomen.

Vermoedelijk is toen de beschermengel-met-kind op het orgel gekomen, niet zo gek natuurlijk in een weeshuis. In een geschrift uit 1858 over het weeshuis werd die engel toegeschreven aan de Deens-IJsländse beeldhouwer Bertel Thorvaldsen (1770-1844). Vermoedelijk betrof het een kopie, zoals onder andere ook in Beverwijk (doopsgezinde kerk) en Winterswijk (hervormde jeugdkerk) later replica's opdoken van beelden van Thorvaldsen. Het bekendste en veelvuldig gekopieerde werk van zijn hand is de 'Witte Christus', waarvan het origineel (in marmer) staat opgesteld in de lutherse Domkerk in Kopenhagen. In die stad is een museum gewijd aan deze wereldberoemde beeldhouwer die zich in zijn neoclassicistische werk liet inspireren door de klassieke oudheid. Hij werkte lange tijd in Rome en liet een zeer omvangrijke collectie na, verspreid over vele kerken en musea in heel Europa.

Of de beschermengel op het orgel echt een replica is van een beeld van Thorvaldsen, is onzeker. In catalogi van zijn werk is het beeld niet terug te vinden. Als enige bron geldt een vermelding in het gedenkschrift bij het 200-jarig bestaan van het Amsterdamse Diaconieweeshuis. Over het voor de gelegenheid fraai versierde orgel staat daarin te lezen: "Boven het beeld op den middentoren van het front des orgels, zijnde de Beschermengel van Thorvaldsen, was een hemelsblauw doek ontroid, waarop met gouden letteren de woorden schitterden: Soli Deo Gloria, welke vooral bij de prachtige gazverlichting des avonds eene heerlijke uitwerking deden."

In 1889 besloot de Amsterdamse diaconie tot sloop van het weeshuis en nieuwbouw elders in de stad, waarna het orgel aan zijn zwerftocht begon die in de kerstnacht van 1979 in Harich eindigde in een dramatische vuurzee.

(Met dank aan Peter Dillingh die de omzwervingen van het orgel in 2013 beschreef in het Amsterdamse blad 'Kerk in de Stad'. Op zijn beurt was Dillingh door wijlen Jan Jongepier, organist van de Jacobijnerkerk in Leeuwarden en groot orgelkenner, gewezen op de link tussen de Funenkerk en Harich)

Hans Willems is hoofdredacteur van Alde Fryske Tsjerken